

Kempeleen kunnan lausunto hallituksen linjauksista itsehallintoaluejaon perusteiksi ja sote -uudistuksen askelmerkeiksi

Maakuntajako itsehallintoalueiden perustana

Kaikki 18 maakuntaa muodostavat itsehallintoalueen ja toimivat sosiaali- ja terveystalvelujen järjestäjänä. Lailla säädettävien kolmen itsehallintoalueen tulee sopia vaativien palvelujen järjestämisestä toisen itsehallintoalueen kanssa sopimusmenettelyllä välttämien uusia ylikunnallisia hallintoelimiä.

Pohjois-Pohjanmaa on maantieteellisenä alueena laaja ja väestö- ja aluerakenteeltaan heterogeeninen, mikä vaikuttaa palvelutarpeeseen, palveluiden järjestämiseen, kustannuksiin ja rahoitusmahdollisuuksiin. Väestörakenteeltaan ikääntyneiden ja korkean sairastavuuden kunnissa sosiaali- ja terveydenhuollon kustannukset ovat korkeat ja vastaavasti verotulojen kertymä on pääsääntöisesti alhainen.

Sosiaali- ja terveystalvelujen järjestäminen ja kehittäminen

Hallituksen linjaus (7.11.2015), jonka mukaan yliopistollisia sairaaloita on viisi ja laajan ympärivuorokautisen päivystyksen yksiköitä on 12, vaatii Pohjois-Pohjanmaan itsehallintoalueen itsenäisen päätöksenteon näkökulmasta selkiyttämistä.

Yhteistyöstä ja työnjaosta sopiminen on luontevinta kytkeä järjestämisspätökseen kaikkien itsehallintoalueiden osalta, myös yliopistosairaaloiden työnjaon ja yhteistyön osalta. Yhteistyö ei edellytä erillisiä, laissa säädettyjä pakollisia toimielimiä.

Oulun yliopistollisen sairaalan ylläpito tulee olla Pohjois-Pohjanmaan itsehallintoalueen vastuulla oleva tehtävä.

Itsehallintoalueille, jotka vastaavat yliopistollisista sairaaloista, tulee rahoituksellisesti kohdentaa infrastruktuurin ylläpitoon, tutkimukseen ja koulutukseen erilliset ja riittävät resurssit valtion toimesta.

Itsehallintoalueiden ja kuntien yhteys hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä

Väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ensisijainen vastuu tulee jatkossakin olla kunnilla. Terveysterojen kaventaminen ja kustannusten hillintä edellyttää kuntien ja itsehallintoalueiden kiinteää yhteistyötä, jonka pohjana tulee olla yhtenäiset hyvinvointiohjelmat ja hyvinvointikertomukset. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävä tulee huomioida ja selkeästi määritellä kunnille tulevissa valtiosuoksissa ja niiden käytön ohjauksessa.

Omaisuus, henkilöstö ja tukipalvelut

Mikäli kuntien ja kuntayhtymien kiinteistöomaisuutta siirretään itsehallintoalueille, on käytettävä käypiä arvoja, jotka on määritellyt ulkopuolinen taho. Mikäli kiinteistöomaisuus jää kunnille, tulee vuokrauksissa noudattaa yhtenäisiä, todellisiin kustannuksiin pohjautuvia perusteita ja varmistaa, ettei sosiaali- ja terveydenhuollon käytössä olevasta omaisuusmassasta muodostu kunnille talou-

dellista taakkaa. Samoin kaikki siirtyviin toimintoihin liittyvä henkilöstö tulee siirtyä itsehallintoalueille liikkeenluovutuksena.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tukipalvelut ovat monilta osin integroituneet osaksi kuntien muita tukipalveluja. Sekä toiminnallisesti että rahoituksellisesti on tärkeää, että tuleva lainsäädäntö mahdollistaa itsehallintoalueen ja sen kuntien yhteiset tukipalvelut.

Rahoitus

Rahoituskysymyksellä on ratkaiseva asema itsehallintoalueen onnistuneessa toteutuksessa. Alueet tarvitsevat sekä oman verotusoikeuden että valtionrahoitusjärjestelmän. Maan eri osien kehityserot (esim. väestörakenne, etäisyydet, sairastavuus ja palveluntarve) on huomioitava valtion rahoitusjärjestelmän puolella toimivan tulontasausjärjestelmän avulla, joka ei kuitenkaan poista kannustetta palveluiden tehokkaalle tuotannolle. Palveluiden rahoittamisen pitää toteutua alueille ja kansalaisille yhdenvertaisesti. Jos ei tasata riittävästi, myös kuntien mahdollisuus verotuksellaan hoitaa kunnan vastuulle jäänyt toiminta muodostuu hyvin eriarvoiseksi.

Itsehallinnon perusta muodostuu siitä, että alueilla on oltava mahdollisuus päättää tulojen ja menojen rakenteesta itsenäisesti. Rahoitusratkaisu ei saa vaarantaa tai heikentää itsehallinnon demokraattista pohjaa ja sen on myös palkittava tehokkuudesta ja tuottavuudesta. Rahoitusratkaisu on oleellinen kuntien tulevaisuuden ja kehittymisen kannalta, joten sitä koskevat linjaukset tulee tehdä erityisellä pieteetillä. Uudistuksen alkuvaiheessa itsehallintoalueiden rahoitus on perusteltua kanavoida valtion kautta. Tasaus tulee toteuttaa valtakunnallisena rahoitusvastuun oikeudenmukaisen kohdentumisen varmistamiseksi. Kunnalta siirrettävä sote -rahoitus tulee perustua ao. kunnan kolmen edellisenvuoden tilinpäätöksen sote -kustannuksiin.

Itsehallintoalueiden tehtävät

Hallituksen linjausten mukaan itsehallintoalueet perustetaan 2019 alkaen monitoimialaisiksi. Itsehallintoalueille osoitetaan sosiaali- ja terveydenhuollon lisäksi pelastustoimen, maakuntien liittojen tehtävät, ELY-keskusten alueiden- ja elinkeinoelämän kehittämistehtävät sekä mahdollisesti ympäristöterveydenhuolto. Toimeksiantonsa mukaisesti selvityshenkilön työn tavoitteena on selvittää ne tehtävät, jotka siirrettäisiin perustettaville itsehallintoalueille. Selvitystyöhön liittyen ministeriöt ovat lausunnoissaan esittäneet monia kunnille kuuluvien tehtävien siirtoa perustettaville itsehallintoalueille.

Itsehallintoalueen tehtäviä ei tule alkuvaiheessa kasvattaa liikaa, koska tehtäväkokonaisuus on pelkästään sosiaali- ja terveyspalveluiden osalta erittäin laaja. Itsehallintoalueiden tehtävissä tulee keskittyä valtion, maakuntaliittojen ja erityisesti sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä niihin kiinteästi liittyviin tehtäviin (mm. pelastustoimi ja ensihoito). Näiden tehtävien järkiperäistäminen pitää olla uudistusten lähtökohtana. Myöhemmin tulevaisuudessa voidaan edelleen arvioida itsehallintoalueiden ja kuntien tehtävien järjestämisvastuuta.

Liikenne- ja viestintäministeriö nostaa lausunnossaan esille sen, että ministeriön hallinnonalalla ei ole nähtävissä tehtäviä, joihin tarvittaisiin erillistä valtion aluehallintoviranomaistahoa. Oulun seudun kuntien näkemys on, että mikäli valtion aluehallintoviranomaistaho poistuu alueilta, niin nykyiset LVM:n hallinnonalaan kuuluvat tehtävät tulisi säilyttää lähellä yhteistyökumppaneita ja si-

dosryhmiä eikä miltään osin siirtää valtakunnan tasolle. Muuten ei pystytä huomioimaan näiden tehtävien vaatimia alueellisia erityispiirteitä ja vuorovaikutusta erityisesti alueiden suunnittelun sekä elinkeinoelämän kannalta. Läheinen ja jatkuva vuorovaikutus on tärkeää erityisesti valta- ja kantatieverkon osalta kehittyvillä kaupunkiseuduilla.

Kunnat näkevät valtiovarainministeriölle osoitetut ministeriöiden kannanotot erittäin ristiriitaisina suhteessa samaan aikaan valtiovarainministeriön toimeksiannosta toteutettavaan tulevaisuuden kunta – hankkeeseen, jossa määritellään parlamentaarisen valmistelun pohjalta visio tulevaisuuden kunnasta vuonna 2030. Tämän työn tavoitteena on määritellä kuntien rooli ja tehtävät sekä asema suhteessa perustettaviin itsehallintoalueisiin. Painopisteinä tarkastelussa ovat kunnan rooli hyvinvoinnin, elinvoiman, yrittäjyyden ja työllisyyden edistäjänä sekä kuntademokratian vahvistajana.

Kuntien elinvoiman ja yrittäjyyden kannalta ympäristötoimen ja ympäristöterveydenhuolto, maaseututoimi, rakennusvalvonta, jätehuolto ja joukkoliikenne voidaan parhaiten hoitaa kuntien tai kuntien yhteistyötehtävinä. Oulun seudulla edellä mainitut palvelut lukuun ottamatta rakennusvalvontaa on tuotettu laajassa seudullisessa yhteistyössä taloudellisesti ja vaikuttavasti. Ympäristöterveydenhuollon siirtyminen rikkoi seudullisesti järjestetyn kokonaisuuden, johon kuuluu myös ympäristösuojelu.

Kunnat ovat halunneet pitää rakennusvalvonnan kunnan perustehtävänä vaikka sisällöllistä yhteistyötä kaupunkiseudulla on tämänkin osalta toteutettu laajasti. Rakennusvalvonta on jatkossakin oltava kuntien tehtävänä, koska se liittyy kiinteästi kunnan strategiseen kehittämiseen, kaavoitukseen, maankäyttöön ja rakennettuun ympäristöön sekä vaikuttaa omalta osaltaan yhdyskuntarakenteeseen ja sitä kautta myös palveluiden järjestämiseen. Lisäksi rakennusvalvonta on keskeinen kumppani rakentamisen laadun kehittämisessä ja uusien innovaatioiden sekä kasvun aikaansaajana.

Joukkoliikenne on erityisesti suurilla kaupunkiseuduilla keskeinen kuntien yhteinen tehtävä. Sillä on liittymäpinnat kaavoitukseen, työssäkäyntiin ja palveluiden saavutettavuuteen sekä muuhun arjen toimivuuteen. Jätehuollon tehtävät linkittyvät kunnan muihin tehtäviin erityisesti energiahuoltoon. Oulun alueelle on rakennettu mm. laajaa aluetta palveleva jätteenpolttolaitos ja biojätteen mädättämö, jotka molemmat hyödynnetään energiatuotannossa. Lisäksi elinkeinoelämän kannalta jätehuoltoon liittyy Oulun seudun kunnissa monia alueellisia innovaatioita ja lähienergiaratkaisuja, joita voidaan hyödyntää alueen ja valtakunnan kasvun aikaansaamisessa.

Kokonaisuutena edellä mainituilla toimialoilla on merkittävä rooli kunnan ja kaupunkiseudun maankäytössä, kestävän yhdyskuntarakenteen ja terveellisen elinympäristön ja elinkeinoelämän turvaamisessa, älykkäässä erikoistumisessa sekä ilmastonmuutokseen vastaamisessa, jonka vuoksi näitä tehtäviä ei ole järkevää siirtää itsehallintoalueille. Mikäli jokin näistä edellä mainituista kunnalle tärkeistä palveluista siirtyy itsehallintoalueille vie se pohjaa elinvoimaiselta kunnalta ja kaupunkiseudulta.